

dr hab. Michał Balcerzak, prof. US

**Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Jiitee Työt Oy przeciwko Finlandii
(skarga nr 2895/25), wyrok z 9 czerwca 2026 r.**

**(prawo do rzetelnego procesu w kontekście dobrowolnego arbitrażu i braku uzasadnienia wyroku
arbitrażowego)**

Sprawa dotyczyła dobrowolnego postępowania arbitrażowego pomiędzy dwiema spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością, w której wydano orzeczenie arbitrażowe niezawierające uzasadnienia. Skarżąca spółka Jiitee Työt Oy zawarła z inną spółką z o.o. sześć umów dotyczących prac naprawczych w tunelach kolejowych. Umowy przewidywały, że spory związane z ich ważnością, wykładnią i wykonaniem, w tym dotyczące prac dodatkowych, zmian oraz należności wynikających z kontraktów, będą rozstrzygane w drodze jednoosobowego arbitrażu przed Instytutem Arbitrażowym Fińskiej Izby Handlowej. W maju 2022 r. kontrahent spółki skarżącej zainicjował postępowanie arbitrażowe. Strony zgodnie postanowiły zastosować regulamin arbitrażu przyspieszonego, który przewidywał wydanie orzeczenia bez uzasadnienia, chyba że jedna ze stron zażąda jego sporządzenia.

Podczas spotkania organizacyjnego w dniu 12 września 2022 r. strony oświadczyły, że orzeczenie nie musi zawierać uzasadnienia. Arbiter dodatkowo zwrócił się do nich o poinformowanie go w wyznaczonym terminie, czy mimo to życzą sobie uzasadnionego rozstrzygnięcia. Żadna ze stron nie złożyła takiego wniosku. Postępowanie obejmowało wymianę pism oraz rozprawę przeprowadzoną w dniach 22-25 listopada 2022 r. W orzeczeniu z 7 grudnia 2022 r. arbiter zobowiązał skarżącą do zapłaty kontrahentowi 329 781,48 euro tytułem nieopłaconych faktur oraz 87 870,67 euro tytułem kosztów prawnych, wraz z odsetkami za opóźnienie. Rozstrzygnięcie nie zawierało żadnego wyводу dotyczącego ustaleń faktycznych, podstaw prawnych ani przyczyn rozstrzygnięcia sporu.

Spółka skarżąca wystąpiła do Sądu Rejonowego w Helsinkach o stwierdzenie nieważności orzeczenia arbitrażowego. Argumentowała, że całkowity brak uzasadnienia narusza fiński porządek publiczny, uniemożliwia sądową kontrolę legalności rozstrzygnięcia i czyni orzeczenie niekompletnym. Sąd 5 stycznia 2024 r. oddalił powództwo. Uznał, że strony świadomie wybrały przyspieszony tryb arbitrażu, znały jego zasady i nie skorzystały z możliwości zażądania uzasadnienia. Stwierdził również, że sentencja orzeczenia jasno określała nałożone obowiązki, a sam brak uzasadnienia nie czynił rozstrzygnięcia niekompletnym ani sprzecznym z fińskim porządkiem publicznym.

Sąd Apelacyjny w Helsinkach 8 maja 2024 r. oddalił apelację, dzieląc ocenę sądu pierwszej instancji, że w dobrowolnym arbitrażu nie ma podstaw do rozciągnięcia konstytucyjnego obowiązku uzasadniania orzeczeń sądowych na orzeczenia arbitrażowe. Sąd Najwyższy 26 września 2024 r. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Spółka wniosła skargę do ETPC, zarzucając naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z powodu całkowitego braku uzasadnienia orzeczenia arbitrażowego oraz niewystarczających gwarancji ochrony przed arbitralnością. Podnosiła, że rezygnacja z uzasadnienia nie powinna pozbawiać strony praktycznej i skutecznej ochrony prawa do rzetelnego postępowania.

Trybunał potwierdził, że obowiązek uzasadniania rozstrzygnięć jest istotnym elementem prawa do rzetelnego procesu. Uzasadnienie pozwala ustalić, czy organ rzeczywiście rozważył argumenty stron i odniósł się do kwestii decydujących o wyniku sprawy. Nie oznacza to jednak, że obowiązek ten musi być realizowany w identyczny sposób niezależnie od rodzaju postępowania. W rozpatrywanej sprawie nie stwierdzono, aby spółka skarżąca została pozbawiona możliwości przedstawienia swojego stanowiska lub aby to stanowisko nie zostało rozważone. Nie wykazano również, aby w postępowaniu arbitrażowym aby naruszono zasadę równości stron lub zastosowano niewłaściwą podstawę prawną. Trybunał uwzględnił ponadto, że prawo fińskie i właściwe regulacje międzynarodowe nie wymagały uzasadnienia orzeczenia w sytuacji, gdy strony zaakceptowały procedurę, w której uzasadnienie nie jest sporządzane, i nie zażądały jego przedstawienia.

ETPC uznał, że obowiązek uzasadnienia orzeczenia arbitrażowego nie stanowi w każdych okolicznościach tak fundamentalnej gwarancji proceduralnej, aby jego złamanie było niedopuszczalne w dobrowolnym arbitrażu. Trybunał podkreślił jednak, że skuteczność takiego

zrzeczenia wymaga spełnienia ogólnych warunków jego dopuszczalności oraz zachowania minimalnych gwarancji proceduralnych. W analizowanej sprawie znaczenie miały: świadoma i jednoznaczna zgoda na zastosowanie procedury przyspieszonej, wyraźna możliwość zażądania uzasadnienia, profesjonalna reprezentacja spółki skarżącej oraz dostępność środków prawnych pozwalających zakwestionować nieprawidłowości proceduralne. Biorąc pod uwagę całokształt tych okoliczności, Trybunał uznał, że zrzeczenie się prawa do uzasadnienia orzeczenia nastąpiło w sposób dobrowolny, zgodny z prawem i jednoznaczny, przy zachowaniu minimalnych gwarancji proporcjonalnych do znaczenia tego uprawnienia.

W konsekwencji ETPC stwierdził, że nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

Wyrok zapadł jednogłośnie.

Znaczenie wyroku:

Wyrok ETPC potwierdza, że prawo do uzasadnienia rozstrzygnięcia, choć co do zasady stanowi istotny element rzetelnego postępowania, może podlegać skutecznemu zrzeczeniu się w ramach dobrowolnego arbitrażu handlowego. Nie jest to jednak zgoda na dowolne ograniczanie gwarancji konwencyjnych: decydujące pozostają dobrowolność i jednoznaczność zrzeczenia, jego zgodność z prawem oraz zachowanie minimalnych gwarancji proceduralnych. Trybunał nie ustanowił zatem ogólnej zasady, zgodnie z którą orzeczenia arbitrażowe nie muszą być uzasadniane, lecz rozstrzygnął sprawę w świetle konkretnych uzgodnień stron i zabezpieczeń przewidzianych w zastosowanej procedurze.